

Magdalena Zielke

Ewaluacja policyjnych programów profilaktyki społecznej realizowanych w województwie pomorskim

---

Kultura Bezpieczeństwa. Nauka-Praktyka-Refleksje nr 27, 239-257

2017

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KULTURA BEZPIECZEŃSTWA
NAUKA – PRAKTYKA – REFLEKSJE
Nr 27, 2017 (239–257)
DOI 10.24356/KB/27/11

EWALUACJA POLICYJNYCH
PROGRAMÓW PROFILAKTYKI
SPOŁECZNEJ REALIZOWANYCH
W WOJEWÓDZTWIE POMORSKIM

EVALUATION OF POLICE SOCIAL
PREVENTION PROGRAMS PERFORMED
IN POMERNIAN DISTRICT

MAGDALENA ZIELKE
KPP Lębork

ABSTRACT

This paper presents characteristic and evaluation of Police's social prevention programs in Pomeranian district. The Police performs actions in security as well as social order focused on improving the safety level. These arise strictly from the Police Act.

Each of those programs requires, from the Policemen fulfilling it a deep and detailed analysis of social issues. It involves not only the awareness of occurring paradoxes but also consideration, imagination as well as responsibility of all the program implementers. The research problem is focused on Police preventive actions in particular with the areas encompassed by social preventive programs.

Examination of the evaluation processes required using research method of quantitative and qualitative nature, which was an author's poll, evaluat-

ing the program sent by Police units from Pomeranian district as well as the analysis of documents of Pomeranian's district Police units.

Key words: Police prevention programs, evaluation of social prevention programs, security and public order, diagnosis of problems

ABSTRAKT

Praca przedstawia charakterystykę i ewaluację policyjnych programów profilaktycznych w województwie pomorskim. Policja realizuje zadania z obszaru bezpieczeństwa i porządku publicznego ukierunkowane na poprawę stanu bezpieczeństwa. Działania te wynikają z Ustawy o Policji. Każdy program wymaga od realizujących go policjantów rzetelnej diagnozy problemów społecznych. Realizacja programu profilaktycznego wymaga nie tylko świadomości istniejących paradoksów, ale także rozważań, wyobraźni i odpowiedzialności wszystkich realizatorów programu. Problem badawczy zogniskowany jest wokół działalności profilaktycznej Policji, a w szczególności obszarów objętych profilaktyką społeczną. Badanie procesów ewaluacji polegało na wykorzystaniu metody badawczej o charakterze ilościowym i jakościowym tj. autorskiej ankiety ewaluacyjnej programu, nadesłanej przez pomorskie jednostki Policji oraz analizy dokumentów pomorskiej Policji.

Słowa kluczowe: policyjne programy profilaktyczne, ewaluacja programów profilaktyki społecznej, bezpieczeństwo i porządek publiczny, diagnoza problemów

WSTĘP

Podstawą działalności Policji w obszarze bezpieczeństwa publicznego jest przede wszystkim Ustawa o Policji¹. Policja, będąc umundurowaną i uzbrojoną formacją, służy społeczeństwu oraz wykonuje zadania w zakresie utrzymywania bezpieczeństwa oraz porządku publicznego. Istotnym elementem służby jest treść zawarta w art. 1. ust. 2, pkt. 3 oraz wskazanie, iż do zakresu służby należy także inicjowanie i organizowanie działań, których celem jest zapobieganie zjawiskom kryminogennym, popełnianiu przestępstw i wykroczeń. Z wykładni językowej wskazanego artykułu wynika, iż Policji wyraźnie została przypisana służebna rola

---

¹ Art. 1 pkt. 2 pkt. 3, Ustawa o Policji (Dz. U. z 2007 r., nr 43, poz. 277, ze zm.).

wobec społeczeństwa. Nie można zatem ograniczyć jej zadań wyłącznie do ochrony życia, zdrowia i mienia, gdyż katalog zadań postawionych do realizacji przez Policję jest bardzo rozległy, co często może być postrzegane za przeszkodę w poprawnej i rzetelnej realizacji poszczególnych zadań. Naruszona została przez to ich spójność a także logika podziału². Mimo wielu pojęć zawartych w literaturze, określających czym jest bezpieczeństwo publiczne i porządek publiczny, bez wątplenia należy przyjąć, iż Policja jest organem, który musi zapewnić bezpieczeństwo, jak i porządek publiczny.

Do istotnych zadań Policji, należy inicjowanie działań mających na celu zapobieganie zjawiskom kryminogennym, które mogą wpływać na wzrost przestępczości. W ten sposób obok zadań reaktywnych, Policja swoją funkcję realizuje poprzez zapobieganie. Zadanie to jest najczęściej wspólnym przedsięwzięciem z innymi podmiotami, w tym z instytucjami samorządowymi, czy też organizacjami społecznymi³. Zasady i formy współdziałania z podmiotami pozapolicyjnymi regulowane są aktami prawa powszechnie obowiązującego jak i zawartymi porozumieniami. Akty te tworzą podstawy prawne i społeczne, na których ustalone podmioty współdziałają ze sobą. Przy tym właściwa kooperacja jest szansą sprawniejszego wypełniania obowiązków postawionych przed administracją bezpieczeństwa i porządku publicznego⁴, w tym dobrze zrealizowanego programu profilaktyki społecznej.

PODSTAWOWE POJĘCIA Z OBSZARU BEZPIECZEŃSTWA I PROFILAKTYKI SPOŁECZNEJ

Współczesne pojęcia bezpieczeństwa definiują je, jako stan i proces zapewniający warunki swobodnego rozwoju. Bezpieczeństwo to brak zagrożenia, odczuwany przez jednostki lub grupy społeczne⁵. W Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 r. można odnaleźć takie pojęcia jak: bezpieczeństwo publiczne, państwa, obywateli, wewnętrzne, zewnętrzne i ekologiczne.

² T. Hanausek, *Ustawa o Policji. Komentarz*, Kraków 1996, s. 19.

³ J. Dworzecki, *Wybrane przykłady programów profilaktycznych realizowanych przez Policję w Polsce*, Akademia Policajného zboru, Bratislava 2010, s. 51.

⁴ S. Pieprzny, *Policja, organizacja i funkcjonowanie*, Warszawa 2007, s. 79.

⁵ J. Czapotowicz, *Bezpieczeństwo w teoriach stosunków międzynarodowych*, [w:] *Bezpieczeństwo europejskie: koncepcje, instytucje, implikacje dla Polski*, J. Czapotowicz (red.), Warszawa 1997, s. 76.

Bezpieczeństwo publiczne jest istotnym elementem bezpieczeństwa. P. Majer wskazał, że bezpieczeństwo wewnętrzne należy łączyć ze stanem niezakłóconego funkcjonowania państwa, związanego z bezpieczeństwem jego organów oraz stabilnością życia społecznego⁶. Natomiast J. Gierszewski wskazuje na ujęcie systemowe bezpieczeństwa wewnętrznego definiując je, jako zespół sił i środków zapewniających państwu oraz jego demokratycznym strukturom akceptowalny stan bezpieczeństwa, który w razie zagrożenia uruchamia działanie systemu kierowania i wykonawczego odpowiedzialnego za neutralizowanie zagrożeń⁷.

Każdy obywatel ma do tego prawo, aby oczekiwać od ustawowo odpowiedzialnych instytucji bezpieczeństwa w obszarze publicznym, powszechnym i politycznym⁸. Istotnym dla realizacji problemu badawczego jest omówienie pojęć związanych z „porządkiem publicznym” i „bezpieczeństwem publicznym”. Występują one w wielu aktach prawnych łącznie jako „bezpieczeństwo i porządek publiczny”, albowiem zakresy semantyczne owych pojęć pokrywają się⁹. Jednak pojęcia te rozdziela spójnik „i” wskazując, że pojęcia te nie są tożsame. Należy wskazać, iż prawodawca pojęcie „bezpieczeństwo” użył w kontekście „bezpieczeństwa ludzi” oraz „bezpieczeństwa publicznego”¹⁰. Uwypuklił prymat ochrony dóbr człowieka, sytuując po nim „bezpieczeństwo publiczne”, jako całość porządku i urządzeń społecznych chroniących państwo i społeczeństwo przed zagrożeniem ładu prawnego¹¹. Oznacza to, że tego typu pojęcia, powinny być definiowane przez uprawnione podmioty stosujące prawo, którym pozostawia się duży zakres swobo-

---

⁶ P. Majer, *W poszukiwaniu uniwersalnej definicji bezpieczeństwa wewnętrznego*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2012 nr 7 (4), s. 11–15.

⁷ J. Gierszewski, *Bezpieczeństwo wewnętrzne Zarys systemu*, Warszawa 2013, s. 16.

⁸ J. Gierszewski, *Bezpieczeństwo społeczne. Studium z zakresu teorii bezpieczeństwa narodowego*, Warszawa 2013, s. 68- 72.

⁹ Zob. art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990r. o Policji (Dz. U. Nr 30 poz. 179), art. 1 ust. 2 pkt 5 ustawy

z dnia 12 października 1990r. o Straży Granicznej (Dz. U. Nr 78 poz. 462), art. 2 ustawy z dnia 5 lipca 1990r. Prawo o zgromadzeniach (Dz. U. Nr 2015 poz. 1485), art. 7 ust. 1 pkt 14 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz. U. Nr 13 z 1996r. poz. 74), art. 5 ustawy z dnia 22 sierpnia 1997r. o ochronie osób i mienia (Dz. U. Nr 114 poz. 740).

¹⁰ K.A. Wojtaszczyk, *Istota i dylematy bezpieczeństwa wewnętrznego*, [w]: „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego”, 2009, nr 1, s. 14.

¹¹ Słownik języka polskiego 1988, tom I, Warszawa 1988 s. 147.

dy w realizacji prawa, posługiwania się tymi pojęciami i wyznaczania ich treści.¹²

Profilaktyka to według Słownika Języka Polskiego całość działań, które mają na celu niedopuszczenie do zaistnienia czegoś złego. Synonimem profilaktyki jest zapobieganie, co ma ogromne znaczenie dla jej funkcjonowania, bytu. Ze społecznego punktu widzenia, zapobieganie niepożądanym zjawiskom jest rozwiązaniem skuteczniejszym niż usuwanie ich konsekwencji. Kampanie profilaktyczne występują w różnorodnych rodzajach społecznej aktywności a ich działania w procesie wychowania, wiążą się z kształtowaniem usposobienia dzieci, młodzieży czy też osób dorosłych. Zaburzenia w tym obszarze prowadzą do trudnych i nieodwracalnych następstw.

Profilaktyka społeczna stanowi przedmiot zainteresowania różnych dziedzin nauki w tym: medycyny, prawa, socjologii, psychologii, pedagogiki. Pojęcie „profilaktyka” w różny sposób było definiowane w literaturze przedmiotu. W obrębie pedagogiki społecznej definiowano ją w sposób ogólny. „Profilaktyka społeczna” wg. H. Radlińskiej wywodzi się z nauk medycznych, wiążąc to z pojęciami, diagnozy społecznej i kompensacją. Profilaktyka stanowi działanie i zapobieganie wykolejeniom, klęskom społecznym, min. takim jak nierząd, przestępczość, bezdomność, analfabetyzm. Profilaktyka sprowadza się do kompensacji jako podstawowego sposobu naprawy wykolejenia, zapewnienia wszystkiego, co jest niezbędne do właściwego rozwoju fizycznego, kulturalnego jednostki oraz grupy”.¹³ Profilaktyka to nic innego jak zapobieganie niekorzystnym zjawiskom, które mogą pojawić się w wielu sferach życia¹⁴. Profilaktyka to zapobieganie zidentyfikowanym i przewidywanym zagrożeniom poprzez przedsięwzięcie działań w celu niedopuszczenia do negatywnie ocenianych przekształceń istniejącego stanu rzeczy.

Zatem, co to jest policyjny program profilaktyczny? Do czego służy i kto go realizuje w Policji? Jak Policja realizuje działania profilaktyczne? W dzisiejszych czasach często, na wielu płaszczyznach życia społecznego, mówi się o profilaktyce. Osiągnięcie sukcesu w tej dziedzinie zale-

¹² J. Widacki, P. Sarnecki, *Pojęcie bezpieczeństwa i porządku publicznego*, [w:] *Ustrój i organizacja Policji w Polsce oraz jej funkcje i zadania w ochronie bezpieczeństwa i porządku publicznego*, Warszawa- Kraków 1997, s. 10 – 11

¹³ H. Radlińska, *Pedagogika społeczna*, Ossolineum Warszawa 1961, s. 212–219.

¹⁴ A. Kamiński, *Funkcje pedagogiki społecznej*, Wyd. PWN, Warszawa 1974, s. 53–55.

ży od tego, czy zostanie zapewniona ciągła współpraca przedstawicieli min. władz oświatowych, organów samorządowych oraz organizacji pozarządowych z Policją. Działania zapobiegające przestępczości konsoliduje Policję ze społeczeństwem, zarówno na poziomie globalnym, jak też lokalnie w mieście, osiedlu czy w gminie i na wsi. Inicjowane przez Policję i prowadzone w kraju, w różnych formach, działania programowe w powyższym zakresie oparte są na szeroko rozumianym „Community Policing”. Obejmują one propozycje współpracy możliwe do wdrożenia w konkretnej społeczności. Należy wskazać, iż relacje organów Policji na szczeblach lokalnych z podmiotami terenowymi określają pozycję tej formacji. Dość istotne znaczenie w tym zakresie mają stosunki z organami samorządu terytorialnego i terenowymi organami administracji rządowej w tym z wojewodami¹⁵.

Istotnymi przedsięwzięciami w tym zakresie są realizowane przez jednostki Policji różnorodne prewencyjne programy. Ewaluacja programów prowadzi często do ich modyfikacji lub powstania nowych, dostosowanych do bieżących potrzeb, wynikających z nowych zagrożeń czy problemów społecznych.

PRAWNE PODSTAWY DZIAŁAŃ PROFILAKTYCZNYCH W POLICJI

Z przywołanej Ustawy o Policji jednoznacznie wynika, iż do zadań Policji należy inicjowanie oraz organizowanie działań, których celem jest zapobieganie zjawiskom kryminogennym, popełnianiu przestępstw i wykroczeń. Z treści tego artykułu można wyprowadzić pojęcie „profilaktyki społecznej” w Policji. W Zarządzeniu nr 1041 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 września 2007 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji i zakresu działań komend, komisariatów i innych jednostek organizacyjnych Policji wprowadzono określenie komórki usytuowanej w służbie prewencyjnej „komórka profilaktyki społecznej”¹⁶. Należy wskazać, iż te wymienione akty prawne nie definiują pojęcia profilaktyki społecznej, co może stanowić problem w interpretowaniu i konkretyzacji tego zagadnienia przez funkcjonariuszy i pracowników policji, mających realizować

¹⁵ J. Dworzecki, *Wybrane przykłady programów profilaktycznych...*, op. cit., s. 51.

¹⁶ § 20 ust. 1., Zarządzenie nr 1041 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 września 2007 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji i zakresu działań komend, komisariatów i innych jednostek organizacyjnych Policji, (Dz. Urz. nr 18 KGP z dnia 15.10.2007 r.

zadania z tego obszaru. Co prawda, funkcjonują standaryzacje programów profilaktycznych, rekomendowane przez Biuro Prewencji Komendy Głównej Policji, które powstały z wniosków policjantów zajmujących się tą problematyką, ale nie odnoszą się do pytania, czym jest policyjny program profilaktyki społecznej.

W priorytetach zadań na rok 2016 Komendanta Głównego Policji przyjęto m.in. zwiększenie efektywności działań Policji na rzecz wzmocnienia współpracy ze społeczeństwem. Tym samym wskazano na obowiązek popularyzowania działań o charakterze profilaktycznym. Wymusza to dostosowanie aktywności Policji o charakterze zapobiegawczym, z naciskiem na przeciwdziałanie wszelkim patologiom. Wiele czynności, które podejmowane są przez Policję można uznać za wielotematyczne. Ogrom tych działań związanych jest z czynnościami o charakterze procesowym, działaniami wewnętrznymi jak i działaniami w sferze zewnętrznej¹⁷. Tu szczególnie warto podkreślić współpracę policji z instytucjami samorządowymi oraz pozarządowymi, z którymi policja działa na podstawie porozumień o współpracy. Jak uważa S. Pieprzny, czynności te nie mają jednolitego charakteru i różnią się między sobą podstawami prawnymi, zakresem obowiązywania czy rodzajem wywoływanych skutków¹⁸. Pomimo częstego braku jednolitości działania, powinny one wpływać pozytywnie na ich realizację, co przy profilaktyce ma ogromne znaczenia dla społeczeństwa.

Uzupełnieniem rozważań o podstawach prawnych jest wyodrębniony program doksztalcania funkcjonariuszy i pracowników policji w zakresie profilaktyki społecznej. Komendant Główny Policji w Decyzji Nr 95 z dnia 25.03.2016 r. określił treści kształcenia w programie nauczania na kursie specjalistycznym w zakresie profilaktyki społecznej¹⁹.

KONCEPCJA I ZAKRES PROFILAKTYKI SPOŁECZNEJ KOMENDY WOJEWÓDZKIEJ POLICJI W GDAŃSKU NA LATA 2015 – 2018

Decyzją nr 247 Komendanta Głównego Policji z dnia 10 lipca 2014r. w sprawie Zespołu do opracowania „Koncepcji działań profilaktycznych Policji”, Biuro Prewencji i Ruchu Drogowego KGP przeprowadziło anali-

¹⁷ S. Pieprzny, *Policja. Organizacja i funkcjonowanie*. Kraków 2011, s. 113.

¹⁸ Ibidem, s. 113.

¹⁹ Decyzja Nr 95 Komendanta Głównego Policji z dnia 25.03. 2016 r. w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym w zakresie profilaktyki społecznej, (Dz. Urz. KGP z 2016 r., poz. 12. z 31.03.2016 r.)

zę zadań w obszarze prewencji kryminalnej, które miało na celu ustalenie priorytetów działań profilaktycznych, w tym zaproponowanie rozwiązań strukturalno- organizacyjnych, rodzajów szkoleń, źródeł finansowania oraz współpracy z podmiotami pozapolicyjnymi.²⁰ Przedmiotowa analiza zakończyła się opracowaniem „Koncepcji działań w zakresie profilaktyki społecznej na lata 2015 – 2018”²¹. Także dla potrzeb diagnozy przedmiotowych działań profilaktycznych i opisu sytuacji wyjściowej, przeprowadzono badania w wybranych jednostkach organizacyjnych Policji, z których wynikają kluczowe wnioski, dotyczące także funkcjonariuszy pomorskiego garnizonu w kwestii organizacyjno- funkcjonalnej, ustalając min., że:

- zadania Policji z zakresu profilaktyki społecznej realizują głównie policjanci (jednostkowo pracownicy korpusu służby cywilnej), z zespołów ds. prewencji kryminalnej, nieletnich i patologii, wydziałów prewencji KPP/KMP/KRP;
- karty opisu stanowiska pracy ww. policjantów przewidują realizację zadań z zakresu: nieletnich sprawców czynów karalnych, demoralizacji nieletnich, poszukiwań opiekuńczych, zaginięć nieletnich i nakazów doprowadzeń, sporządzania zestawień statystycznych, prewencji kryminalnej i patologii społecznej. Wskazani policjanci ponadto realizują zadania: zastępowanie dyżurnych jednostek organizacyjnych Policji, pełnienie dyżurów w grupach operacyjno- procesowych, pełnienie służby patrolowej, koordynowanie zadań związanych z procedurą „Niebieskiej Karty”, sprawowanie funkcji oskarżyciela publicznego, uczestniczenie w zabezpieczeniu imprez masowych i przejazdach kibiców, realizacja zadań w Nietatowych Pododdziałach Policji;
- policjanci KPP/KMP/KRP realizujący zagadnienia jw. zajmują stanowiska służbowe od referenta do specjalisty, zaś w KWP/KSP od asystenta do eksperta. Staż służby ww. wynosi od 7- 23 lat, natomiast staż pracy w profilaktyce od 3- 10 lat;
- policjanci realizujący zadania z zakresu profilaktyki społecznej nie mają właściwego przygotowania zawodowego do realizacji zadań

---

²⁰ *Koncepcja działań Policji w zakresie profilaktyki społecznej na lata 2015 – 2018*, KGP Warszawa, kwiecień 2015 r., l.dz. EM – 174/15.

²¹ *Koncepcja jest aktem, który wdrażany będzie przez KWP. Zob. Koncepcja działań Komendanta Wojewódzkiego Policji w Gdańsku w zakresie profilaktyki społecznej na lata 2015 – 2018, z dn. 04 września 2015 r., L.dz. E.ZP- 31/2015.*

- w omawianym obszarze, co jest spowodowane brakiem właściwego doboru i szkolenia;
- policjanci realizujący zadania z zakresu profilaktyki społecznej sygnalizują, że poprzez brak odpowiednich uregulowań wewnętrznych, np. uwzględnienia w strategii pracy Policji, obszar jest niedostrzegany przez przełożonych;
  - jako trudność w projektowaniu i realizacji pracy z zakresu profilaktyki społecznej wskazano niewłaściwe wyposażenie stanowisk pracy, poprzez brak dostępu do Internetu i łączności komórkowej;
  - środki finansowe przeznaczone na realizację działań profilaktycznych pochodzą w głównej mierze od samorządów lokalnych, fundacji i stowarzyszeń, organizacji pozarządowych, nie dając gwarancji na ciągłość finansowania²².

Wskazano równocześnie, iż w roku 2015 Policja na różnych szczeblach organizacyjnych realizowała 511 programów profilaktycznych w tym 269 adresowanych do dzieci i młodzieży, natomiast w 2016 roku pozostawało ich 258, przy czym 142 skierowanych do dzieci oraz młodzieży. W województwie pomorskim w 2015 roku realizowano 12 programów profilaktycznych, zaś w 2016 było realizowanych 16 programów.

Komenda Wojewódzka Policji z siedzibą w Gdańsku obejmuje swym działaniem obszar województwa pomorskiego. Województwo to znajduje się w regionie północnym Polski. Obszar objęty działaniem KWP w Gdańsku zajmuje siódme miejsce w kraju pod względem liczby ludności (2 290 070 osób). Gęstość zaludnienia wynosi 125 osób na km².²³ Na terenie województwa pomorskiego znajdują się 42 miasta. Największym, mieszczącym się w przedziale od 100 do 500 tysięcy jest Gdańsk (460 427), a następnym, mieszczącym się w tym samym w przedziale, jest Gdynia (248 726). Ponad dwie trzecie mieszkańców tego województwa (65,4%) to osoby zamieszkujące w miastach²⁴. W garnizonie pomorskim pełni służbę ponad 5700 policjantów, więc na jednego policjanta przypada tu ok. 400 mieszkańców.

²² Ibidem, s. 2.

²³ Polskie badanie przestępczości. Profil obszarów działania Komend Wojewódzkich i Komendy Stołecznej Policji, Komenda Główna Policji Warszawa 2014, s. 197.

²⁴ Ibidem.

TABELA 1. OBSZARY DLA PROFILAKTYKI SPOŁECZNEJ WG WAGI ZDIAGNOZOWANEJ PRZEZ KWP/KSP – KPP/KMP/KRP

1.	narkotyki, dopalacze, środki odurzające
2.	bezpieczeństwo w ruchu drogowym
3.	cyberzagrożenia
4.	bezpieczeństwo dzieci i młodzieży – edukacja dla bezpieczeństwa
5.	przemoc w rodzinie
6.	bezpieczeństwo seniorów
7.	kradzieże, włamania, rozboje, wybryki chuligańskie
8.	bezpieczeństwo w miejscach publicznych i miejscu zamieszkania
9.	alkohol – uzależnienia dzieci i młodzieży
10.	bezpieczeństwo nad wodą
11.	żebractwo, bezdomność
12.	bezpieczeństwo imprez masowych
13.	bezpieczeństwo w środkach komunikacji
14.	handel ludźmi
15.	bezpieczeństwo w turystyce
16.	bezpieczne wakacje
17.	patologie
18.	subkultury
19.	wykorzystywanie seksualne
20.	przestępczość graniczna
21.	przestępstwa z nienawiści
22.	nowe zagrożenia

Źródło: na podstawie danych z „Koncepcji działań profilaktycznych KWP w Gdańsku”
L.dz. E.ZP- 31/2015 z 4.09.2015 r.

Koncepcja działań profilaktycznych wyznacza cele podstawowe oraz docelowe w obszarze polityki społecznej na poszczególnych poziomach organizacyjnych Policji w tym:

- zapewnienie do końca 2015 roku wystandaryzowanych struktur w jednostkach Policji garnizonu pomorskiego, odpowiedzialnych za realizację przedsięwzięć profilaktycznych;
- zwrócenie uwagi na potrzebę wzmocnienia realizacji przez Policję działań profilaktycznych na poziomie KMP/KPP, mających wpływ na wzrost poczucia bezpieczeństwa społeczeństwa;

– inicjowanie i prowadzenie działań profilaktycznych przez Policję zgodnie z potrzebami i oczekiwaniami lokalnej społeczności oraz dbanie o wizerunek Policji, jako odpowiedzialnego partnera w profilaktyce.

Decyzją 46/2016 Komendanta Wojewódzkiego Policji w Gdańsku z dnia 5.02.2016 r., przy Wydziale Prewencji i Ruchu Drogowego, powołano dwunastoosobowy zespół ds. realizacji wskazanego zagadnienia. Do najważniejszych zadań należy monitorowanie realizacji „Koncepcji...” w garnizonie Pomorskim, monitorowanie działań profilaktycznych na terenie Polski w celu ich ewentualnej implementacji, monitorowanie i analizowanie prowadzonych na Pomorzu działań profilaktycznych, propagowanie doświadczeń wynikających ze współpracy międzynarodowej prowadzonej przez KWP Gdańsk, upowszechnianie informacji o prowadzonych działaniach profilaktycznych, przygotowywanie rocznego harmonogramu działań profilaktycznych w województwie pomorskim oraz sygnalizowanie potrzeb szkoleniowych dla policjantów i pracowników cywilnych.

Komendanci Miejscy i Powiatowi Policji na podstawie Koncepcji Wojewódzkich, utworzyli Koncepcje Miejskie/Powiatowe, zgodnie z propozycjami rozwiązań organizacyjno- funkcjonalnych²⁵. W tym celu w komendach Policji województwa pomorskiego w Wydziałach bądź Sekcjach Prewencji, zostały powołane odrębne stanowiska z minimum jednym funkcjonariuszem policji lub pracownikiem cywilnym, którzy mają zajmować się wyłącznie profilaktyką. Zaś w innych komórkach organizacyjnych i na samodzielnych stanowiskach wskazano te osoby na zasadzie poszerzonego opisu dotychczasowego stanowiska pracy.

Zaproponowane poniżej rozwiązania organizacyjno- funkcjonalne przedstawiają struktury podstawowe (minimalne) oraz docelowe na poszczególnych poziomach organizacyjnych Policji, do których powinni dążyć funkcjonariusze w obszarze profilaktyki społecznej z poziomu Komendy Wojewódzkiej Policji w Gdańsku.

KOMENDA WOJEWÓDZKA POLICJI W GDAŃSKU

Poziom inicjowania, nadzoru i koordynacji realizowanych na terenie województwa zadań z zakresu profilaktyki społecznej oraz ewentualnego wykonawstwa przedsięwzięć poziomu regionalnego;

²⁵ Decyzja nr 247 Komendanta Głównego Policji z dnia 10 lipca 2014r. ...,op. cit., zob. Koncepcja działań profilaktycznych KWP w Gdańsku” nr E.ZP- 31/2015 z 4.09.2015 r.

Ulokowanie strukturalne	Realizatorzy zadań	Obszary działania
Wydział Prewencji	<p>Zespół Profilaktyki Społecznej</p> <p>o strukturze organizacyjno- etatowej określonej w zatwierdzonym przez Komendanta Wojewódzkiego Policji w Gdańsku wniosku o zmianę w etacie.</p>	<p>Funkcje nadzorczo- koordynacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nadzór i koordynacja pracy struktur powiatowych profilaktyki społecznej oraz współpraca z nimi; - monitorowanie przygotowania struktur powiatowych profilaktyki społecznej do realizacji zadań i zapewnienie ich doskonalenia zawodowego; - konsultacja i wsparcie doraźne dla struktur powiatowych profilaktyki społecznej w realizacji zadań profilaktycznych; - współpraca z policjantami z KMP/KPP. <p>Funkcje wykonawcze:</p> <ul style="list-style-type: none"> - inicjowanie, przygotowywanie i wdrażanie przedsięwzięć z zakresu profilaktyki społecznej, w oparciu o zagrożenia występujące na terenie województwa; - pozyskiwanie partnerów poza policyjnych do udziału w zainicjowanych i realizowanych przedsięwzięciach profilaktycznych; - opiniowanie propozycji przedsięwzięć prewencyjnych z zakresu PS przedstawionych przez podmioty pozapolicyjne; - adaptowanie, koordynowanie bądź wdrażanie przedsięwzięć z zakresu profilaktyki społecznej zleconych przez podmioty centralne; - współpraca z samorządami, administracją rządową i organizacjami pozarządowymi, w tym w zakresie promocji bezpieczeństwa i porządku publicznego.
Zespół Prasowy	<p>wyznaczona jedna osoba (na zasadzie poszerzonego opisu stanowiska)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - promocja wdrażanych przedsięwzięć profilaktyki społecznej w zakresie informacyjno- prasowym; - obsługa medialna realizowanych przedsięwzięć profilaktyki społecznej; - opracowywanie i publikowanie informacji i porad dot. bieżących zagrożeń.

Wydział Prezydialny	wyznaczona jedna osoba (na zasadzie poszerzonego opisu stanowiska)	<ul style="list-style-type: none"> – diagnozowanie oczekiwań społecznych w ramach debat z udziałem społeczności lokalnych; – analiza wniosków ogólnych z debat przeprowadzanych na terenie podległym KWP; – formułowanie wniosków na potrzeby pracy Zespołu ds. monitorowania realizacji „Koncepcji działań Komendanta Wojewódzkiego Policji w Gdańsku w zakresie profilaktyki społecznej na lata 2015 – 2018”.
Pełnomocnik ds. ochrony praw człowieka	wyznaczona jedna osoba (na zasadzie poszerzonego opisu stanowiska)	<ul style="list-style-type: none"> – inicjowanie i wdrażanie przedsięwzięć prewencyjnych z zakresu praw człowieka; – współpraca przy realizacji przedsięwzięć na poziomie regionalnym powiązanych z problematyką praw człowieka; – formułowanie wniosków na potrzeby pracy Zespołu ds. monitorowania realizacji „Koncepcji działań Komendanta Wojewódzkiego Policji w Gdańsku w zakresie profilaktyki społecznej na lata 2015 – 2018”.
inne komórki w zakresie eksperckim (dochodzeniowo-śledcze, kryminalne, laboratorium kryminalistyczne, zamówienia publiczne, finansowe, psychologiczne)	wyznaczona jedna osoba posiadająca wiedzę specjalistyczną na zasadzie poszerzonego opisu stanowiska	<ul style="list-style-type: none"> – wsparcie merytoryczne w zakresie projektowania przedsięwzięć profilaktycznych; – wsparcie eksperckie przy realizacji przedsięwzięć profilaktycznych; – ewentualne formułowanie wniosków na potrzeby pracy Zespołu ds. monitorowania realizacji „Koncepcji działań Komendanta Wojewódzkiego Policji w Gdańsku w zakresie profilaktyki społecznej na lata 2015 – 2018”.

Źródło: KWP Gdańsk, programy profilaktyczne realizowane na terenie województwa pomorskiego w 2016 r. Opracowanie własne na podstawie informacji z KWP Gdańsk.

Funkcjonujące obecnie w województwie pomorskim struktury policyjne, odpowiedzialne za realizację kluczowych zadań ustawowych Policji, jakim jest inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kry-

minogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi – czyli za realizację profilaktyki społecznej, są obecnie bardzo zróżnicowane. Na poszczególnych poziomach hierarchicznego zorganizowania jednostek organizacyjnych Policji, a w szczególności w KMP/KPP zadania profilaktyki społecznej powierzane są do wykonania różnym strukturom służby prewencyjnej. Zarówno policjantom oraz zespołom zajmującym się tym zagadnieniem etatowo, jak i strukturom nieetatowym, na zasadzie wyłącności bądź połączenia z innymi zagadnieniami, a także w oparciu o zróżnicowany stan osobowy w poszczególnych komórkach czy jednostkach organizacyjnych Policji.

Aktualnie w strukturze Komendy Wojewódzkiej Policji w Gdańsku w Wydziale Prewencji funkcjonują: zespół do spraw profilaktyki społecznej i patologii oraz zespół do spraw nieletnich obejmujący swoim zakresem działania, również problematykę przemocy domowej i poszukiwań nieletnich.

Poziom powiatowy w Komendach Powiatowych i Miejskich Policji w zakresie profilaktyki społecznej jest jeszcze bardziej zróżnicowany. Na kluczowym poziomie wykonawstwa zadań policyjnych, do inicjowania, organizowania i realizacji przedsięwzięć profilaktycznych wyznaczani są przede wszystkim pojedynczy policjanci z wydziałów prewencji, niejednokrotnie mający przypisane zadania związane z innymi zagadnieniami, jak rzecznika prasowego, specjalisty ds. nieletnich, organizacji służby i inne. Poziom komisariatów i posterunków Policji w województwie pomorskim to przede wszystkim oparcie się na umiejętnościach dzielnicowych i kierowników rewirów dzielnicowych, poprzez uczestnictwo w cyklicznych programach, akcjach oraz spotkaniach profilaktyczno-prewencyjnych.

Przedstawiona sytuacja sprawia, że realizacja zadań profilaktyki społecznej w poszczególnych jednostkach organizacyjnych Policji garnizonu pomorskiego ma bardzo zróżnicowany zakres i poziom. Część jednostek ma możliwość inicjowania i wdrażania dużych przedsięwzięć prewencyjnych przy zaangażowaniu wielu podmiotów pozapolicyjnych, część zaś pozostaje na czynnościach pojedynczych, najprostszych, najintensywniej angażujących Policję²⁶.

---

²⁶ Koncepcja działań Komendanta Wojewódzkiego Policji w Gdańsku..., *op. cit.*, s. 2–3.

TABELA 2. PROGRAMY PREWENCYJNE NA TERENIE WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

L.p	Nazwa programu	Jednostka realizująca	Obszar profilaktyki społecznej
1.	„Bezpieczny rower”, „Bądź świadomym kierowcą”	Komenda Miejska Policji w Słupsku	bezpieczeństwo w ruchu drogowym (2)
2.	Turniej profilaktyczno- edukacyjny „Prewencja, ale inaczej”	Komenda Powiatowa Policji w Bytowie	bezpieczeństwo dzieci i młodzieży – edukacja dla bezpieczeństwa (4)
3.	„Miejski program zapobiegania przestępczości oraz ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego na lata 2016- 2018”	Komenda Miejska Policji w Gdańsku	kradzieże, włamania, rozboje, wybryki chuligańskie
4.	Małe Formy Teatralne pt. "Nasza młodzież bez alkoholu, narkotyków i przemocy, czyli najprawdziwsza prawda w satyrze, jak się uczymy, jak się bawimy", „Policyjna Foczką uczy zasad bezpieczeństwa”, Krótkie Formy Filmowe" pt. „Cisza na planie”, „Spotkania edukacyjne”	Komenda Miejska Policji w Gdyni	przestępczość nieletnich
5.	„Powiatowy Program poprawy bezpieczeństwa pieszych w ruchu drogowym na lata 2015 – 2016”	Komenda Powiatowa Policji w Kartuzach	RD
6.	„Mój elementarz bezpieczeństwa”, „Widoczny pieszy kierowca cieszy” „Po ryby- Walka z kłusownictwem”	Komenda Powiatowa Policji w Pucku	RD i inne
7.	„Strefa bezpiecznego klienta”, „Bezpieczny Sopot”, „Bezpieczeństwo pieszego cieszki każdego”	Komenda Powiatowa Policji w Sopocie	RD i inne
8.	„Odpowiedzialny Gimnazjalista”	Komenda Powiatowa Policji w Starogardzie Gdańskim	Bezpieczeństwo w szkole

Źródło: KWP Gdańsk, programy profilaktyczne realizowane na terenie województwa pomorskiego w 2016 r. Opracowanie własne na podstawie informacji z KWP Gdańsk.

POLICYJNE PROGRAMY PROFILAKTYCZNE REALIZOWANE W WOJEWÓDZTWIE POMORSKIM

Na terenie województwa pomorskiego, w poszczególnych garnizonach policji, realizowanych jest aktualnie 16 programów profilaktycznych o zróżnicowanych obszarach tematycznych²⁷. W zależności od występujących na danym terenie problemach bądź mogących wystąpić zagrożeniach. Komendy, które nie prowadzą własnego programu profilaktycznego, na co dzień realizują zadania profilaktyczne z ogólnopolskich oraz wojewódzkich programów profilaktycznych (zob. Tabela 2).

Można zastanowić się nad zakresem przedmiotowym – horyzontem ewaluacji policyjnego programu prewencji społecznej tj. ewaluacji procesu i ewaluacji wyniku. Ewaluacja procesu koncentruje się na ocenie jakości działań w programie. Ewaluacja wyniku to badanie efektów programu, czyli oczekiwanej zmiany lub jej wskaźników pośrednich. Z perspektywy celów ewaluacji można jeszcze ocenić ewaluację formatywną, która służy udoskonaleniu programu, oraz prowadzi do wyboru najwłaściwszych rozwiązań.

PODSUMOWANIE

Standardy jakości programów profilaktycznych są wymaganiami stawianymi autorom, a także realizatorom działań profilaktycznych. J. Szymańska wskazała, iż „program profilaktyczny powinien posiadać gwarancję korzyści wszystkim, którzy zaangażowani są w jego implementację, w szczególności jego odbiorcom”²⁸. Przeprowadzony w 2015 roku, przegląd inicjatyw realizowanych w jednostkach organizacyjnych Policji wskazał pewne nieprawidłowości zarówno w konstrukcji, jak też w ich klasyfikacji, zaliczając do nich:

- brak w konstrukcji inicjatyw elementów budowy, które uprawniałyby traktowanie inicjatywy, jako program profilaktyczny;
- błędną klasyfikację programów ze względu na wybraną główną strategię profilaktyczną;
- błędną klasyfikację programów ze względu na główny obszar tematyczny programu²⁹.

²⁷ *Programy profilaktyczne realizowane na terenie woj. pomorskiego w 2016 roku*. Dane pochodzące z Wydziału Prewencji KWP w Gdańsku.

²⁸ J. Szymańska, *Standardy szkolnych programów profilaktycznych*, Remedium 2002, s. 5.

²⁹ Na podstawie przeglądu materiałów nadesłanych przez komendy wojewódzkie/stołeczną Policji w czerwcu 2015 r., pismo Biura Prewencji i Ruchy Drogowego – Wydział Profilaktyki, Warszawa, marzec 2016.

Aktualnie brak jest standardów na poziomie krajowym, które wyznaczałyby trendy oraz unifikowały konstrukcję programów realizowanych w heterogenicznych obszarach profilaktyki społecznej. Lecz funkcjonują takie standardy przyjęte dla wybranych problemów społecznych. Najbardziej kompleksowy jest system rekomendacji opracowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji³⁰.

Zatem wypełnienie wskazanych elementów pozwala uznać inicjatywę za program profilaktyczny. Pozostałe, jako niepełne przedsięwzięcia, powinny być kwalifikowane do grupy akcji profilaktycznych. W oparciu o zdiagnozowaną sytuację uznano za konieczne dążenie do eliminowania błędów w oparciu o dostępne podstawy teoretyczne w zakresie tworzenia i implementacji programów profilaktycznych w celu ujednoczenia zasad konstruowania przedmiotowych programów dla całej Policji, a w konsekwencji na unikanie błędnego nazywania jednorazowych akcji mianem programów.

Osobnym problemem jest zdefiniowanie i przyjęcie wskaźników. Według Komisji Europejskiej wskaźnik może być zdefiniowany, jako miernik wyznaczonego celu, zmobilizowanych zasobów, osiągniętego efektu, miernik jakości lub zmienna kontekstowa. Wskaźnik powinien składać się z definicji, wartości i jednostki miary. I tak jeżeli wagą nr 1 są narkotyki, dopalacze, środki odurzające to jaki ma być rezultat (definicja wskaźnika), przyjęta jednostka miary i wartość?

TABELA 3. PROPONOWANE WSKAŹNIKI DLA OBSZARU NARKOTYKI

Rezultat	Definicja wskaźnika	Jednostka miary	Wartość (norma)
Wzrost wiedzy nt. szkodliwości narkotyków	Liczba warsztatów/liczba osób uczestniczących	...% populacji (osoby, które zadeklarowały zmianę postawy wobec szkodliwości)	...% biorących udział w warsztatach
spadek używania narkotyków	liczba wskazań używania narkotyków/ujawnionych osób	% spadku (porównanie wyników z początku i końca programu)	spadek o ...% w okresie działania programu

Źródło: opracowanie własne

³⁰ System rekomendacji. Standardy i kryteria oceny jakości programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego w ramach systemu rekomendacji, Ośrodek Rozwoju Edukacji Warszawa 2014, s. 10–15.

Przyjęcie wskaźników z pewnością pomoże we właściwej ewaluacji programu z obszaru profilaktyki społecznej, czyli dokonania oceny stopnia osiągnięcia postawionych celów.

Biorąc pod uwagę jak zmieniają się zagrożenia, ważnym jest, aby obszary problemowe przyjęte dla profilaktyki społecznej były cały czas monitorowane.

BIBLIOGRAFIA

1. Czaputowicz J., *Bezpieczeństwo w teoriach stosunków międzynarodowych*, [w:] *Bezpieczeństwo europejskie: koncepcje, instytucje, implikacje dla Polski*, J. Czaputowicz (red.), Warszawa 1997.
2. Dworzecki J., *Wybrane przykłady programów profilaktycznych realizowanych przez Policję w Polsce*, Akademia Policajného zboru, Bratislava 2010.
3. Gierszewski J., *Bezpieczeństwo wewnętrzne. Zarys systemu*, Warszawa 2013.
4. Gierszewski J., *Bezpieczeństwo społeczne. Studium z zakresu teorii bezpieczeństwa narodowego*, Warszawa 2013.
5. Hanausek T., *Ustawa o Policji. Komentarz*, Kraków 1996.
6. Kamiński A., *Funkcje pedagogiki społecznej*, Warszawa 1974.
7. Majer P., *W poszukiwaniu uniwersalnej definicji bezpieczeństwa wewnętrznego*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” nr 7 (4), 2012.
8. Ośrodek Rozwoju Edukacji, *System rekomendacji. Standardy i kryteria oceny jakości programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego w ramach systemu rekomendacji*, Warszawa 2016.
9. Pieprzny S., *Policja, organizacja i funkcjonowanie*, Warszawa 2007.
10. *Polskie badanie przestępczości. Profil obszarów działania Komend Wojewódzkich i Komendy Stołecznej Policji*, Komenda Główna Policji Warszawa 2014.
11. Radlińska H., *Pedagogika społeczna*, Warszawa 1961.
12. *Rocznik statystyczny województw*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2013.
13. *Słownik języka polskiego 1988, tom I*, Warszawa 1988.
14. *System rekomendacji. Standardy i kryteria oceny jakości programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego w ramach systemu rekomendacji*, Ośrodek Rozwoju Edukacji Warszawa 2014.

15. Szymańska J., *Standardy szkolnych programów profilaktycznych*, Remedium 2002.
16. Widacki J., Sarnecki P., *Pojęcie bezpieczeństwa i porządku publicznego*, [w:] *Ustrój i organizacja Policji w Polsce oraz jej funkcje i zadania w ochronie bezpieczeństwa i porządku publicznego*, Warszawa- Kraków 1997.
17. Wojtaszczyk K.A., *Istota i dylematy bezpieczeństwa wewnętrznego*, [w:] „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” nr 1, 2009.

Akty prawne:

18. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji Dz. U. z 2015 r., poz. 355.
19. Zarządzenie nr 1041 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 września 2007 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji i zakresu działań komend, komisariatów i innych jednostek organizacyjnych Policji, (Dz. Urz. nr 18 KGP z dnia 15.10.2007 r. poz. 135).
20. Decyzja Nr 95 Komendanta Głównego Policji z dnia 25 marca 2016 r. w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym w zakresie profilaktyki społecznej (Dz. Urz. KGP z 2016 r., poz. 12).
21. Koncepcja działań Policji w zakresie profilaktyki społecznej na lata 2015 – 2018, KGP Warszawa, kwiecień 2015 r., l.dz. EM – 174/15.
22. Koncepcja działań Komendanta Wojewódzkiego Policji w Gdańsku w zakresie profilaktyki społecznej na lata 2015 – 2018, z dn. 04 września 2015 r., Ldz. l.dz. E.ZP- 31/2015.

asp. sztab. mgr Magdalena Zielke – jest funkcjonariuszem w Komendzie Powiatowej Policji w Łęborku, będąc umocowaną na stanowisku koordynatora Zespołu ds. Wykroczeń. W latach 2010 – 2016 realizowała zadania z obszaru bezpieczeństwa i porządku publicznego ukierunkowane na poprawę stanu bezpieczeństwa w lokalnej przestrzeni, współpracując przy tym z samorządem lokalnym z pedagogami i nauczycielami szkół powiatu łęborskiego. Jest inicjatorką licznych spotkań funkcjonariuszy policji z dziećmi i młodzieżą oraz prowadzi wykłady połączone z pogadankami, dotyczącymi zachowań prospołecznych i antyspołecznych osób zagrożonych patologiami życia społecznego. Przez kilka lat była członkiem zespołów Interdyscyplinarnych ds. przemocy w rodzinie jak też koordynatorem tego zagadnienia w łęborskiej Policji. Poziom zainteresowań skupia w szczególności na problemach badawczych, zogniskowanych wokół działalności profilaktycznej Policji, w tym obszarów objętych profilaktyką społeczną.